

GENEL VE MESLEK LİSELERİNDEKİ ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİLERİN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK HİZMETLERİNDEN BEKLENTİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ#

Adem PEKER* Canani KAYGUSUZ**

ÖZ

Bu araştırma, genel ve meslek liselerindeki öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini saptamak amacıyla, 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında Erzurum il merkezinde sekiz eğitim bölgesinde yer alan okullarda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örnekleme, adı geçen liselerden yansız örnekleme metodu ile seçilen 99 öğretmen, 20 okul yöneticisi ve 10. sınıfta öğrenim gören 261 öğrenci oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentiler anketi aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmada toplanılan veriler SPSS (10. 0. 1) istatistik paket programı ile çözümlenmiştir.

Araştırma bulguları, yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden genel beklenti düzeylerinin öğretmen ve öğrencilerden; öğretmenlerin genel beklenti düzeylerinin öğrencilerden daha yüksek olduğunu; yöneticilerle öğretmenlerin beklenti düzeyleri arasında ise bir fark olmadığı sonucunu ortaya koymuştur.

Ayrıca araştırma bulguları, öğretmen ve yöneticilerin farklı özelliklerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini etkilemediğini; kız öğrencilerin erkek öğrencilerden, genel liselerde okuyan öğrencilerin meslek liselerinde okuyulardan rehberlik hizmetlerinden daha çok beklenti içinde olduklarını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Genel ve meslek lisesi, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri beklenti düzeyi

ABSTRACT

This study was conducted in order to determine the levels' expectation in the general and vocational highs students, teachers and directors about psychological consultation and guidance services. The study was conducted in the schools located in 8 educational district in the city centre of Erzurum province in 2006-2007 school year. The sample groups of the study consisted of 99 teachers, 20 directors and 261 10th grade students who were selected from the mentioned

Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne sunulan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

* Uzman Psikolojik Danışman Dilmen Anadolu Lisesi Erenler/SAKARYA

** Yrd. Doç. Dr. 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi

schools by impartial sampling method. The survey's data collected by the survey of the expectations from the psychological consultation and guidance services which was developed by researcher. The collected data was then analysed by using a statistics program named SPSS.

Research results have put forward that the managers the levels' expectation from the psychological consultant and guidance services are much higher than those of students and teachers; teachers general expectation levels are higher than those of students; and there isn't any difference between managers and teachers.

Also research result have shown that the different aspect of managers and teachers don't affect the levels expectation of the psychological consultant and guidance services; female students have more expectation the levels' than male students and people who study in general schools have more expectations than students in vocational schools in guidance services.

Keywords: General and vocational schools, the levels expectation of psychological consultation and guidance services

1. GİRİŞ

Özellikle son elli yılda meydana gelen hızlı sosyo-kültürel değişimler yaşamın birçok alanında problemleri artırmış, öğretim kurumlarının sunduğu öğretim ve yönetim hizmetleri bu problemleri karşılayamaz hale gelmiştir (İştahlı, 2007:2). Bu nedenle, bireylerin giderek artan sorunlarının önüne geçilebilmesi için ya da bu problemlerin oluşturduğu olumsuzlukların ortadan kaldırılması için, batıda, özellikle ABD'de o güne kadar sürdürülen eğitim etkinliklerinin çeşitlendirilmesine çok daha erken zamanlarda başlanmıştır. Bu bağlamda özellikle okul rehberlik hizmetlerinin görev ve sorumluluk alanının yerli yerine oturtulması için rehberlik hizmetlerinden beklentiler erken zamanlarda masaya yatırılmıştır.

Gibson 1962'de "Lise Öğrencilerinin Okul Rehberlik Uzmanları Hakkındaki Görüşleri"ni incelemiş; çalışmasında, rehberlik uzmanlarının bireysel olarak öğrencilere yardımda bulunmadıklarını; öğrencilerin, okul rehberlik hizmetlerine dair açık bir fikirlerinin olmadığını; üç yada dört yıldır kendilerine rehberlik programı hakkında hiçbir bilgi verilmediğini saptamıştır (Gibson, 1962; akt. , Görkem, 1985: 7). Remley ve Albright(1998) ise, okul müdürlerinin danışmanlardan öğrencinin okula devamını izleme, disiplini sağlama, vekil öğretmenlik yapma, büro işlerini yerine getirme türünden görevleri yerine getirmeyi beklediklerini; öğretmenlerin danışmanların danışma etkinlikleriyle daha fazla ilgilenmelerini beklediklerini ortaya koymuştur (Remley ve Albright, 1998; akt. , Özdemir, 1991:51). Rehberlik servisine yönelik işgören algılarını inceleyen Sundin(2005), okuldaki öğrencilerin ve personelin, rehberlik servisine ihtiyaç duyduklarını ve rehberlik servisinin varlığının okula büyük yarar

getireceğine inandıklarını göstermiştir. Beesley (2004) ilkokul öğretmenlerinin okul danışma servisinden ortaokul ve lise öğretmenlerinden daha çok memnun olduklarını tespit etmiş; öğretmenler, sınıf rehberliği, kişisel ve grup rehberliği, müşavirlik ve özel eğitim gibi alanlarda rehberlik servisinin etkili olduğunu vurgulamışlardır.

Fox ve Butler (2007) okul çalışmalarında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla yararlandıkları; ayrıca öğrencilerin okul danışma servisini 'gizli/sır saklayan servis' olarak algıladıklarını ve bunun kendilerine fayda sağladığına inandıklarını bulgulamış, Scheel ve Gonzalez(2007) ise, okul danışmanına giden öğrencilerin akademik motivasyonlarının arttığını ve gelecekları hakkında daha iyimser olduklarını saptamıştır.

Türkiye'de, rehberlik hizmetlerinin işlerliğine, verimliliğine ve bu hizmetlerden beklentilere ilişkin başlangıç çalışması, Kepçeoğlu(1974) tarafından yapılmıştır. Kepçeoğlu'nun yaptığı çalışma sonucunda öğretmenlerden hizmet yılı fazla olanların, yüksek okul ve üniversite mezunu olanların, öğretmenlik meslek dersi alanların, felsefe grubu öğretmenlerinin, hizmet içi eğitim alan yönetici ve öğretmenlerin rehberlik anlayışlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Ada ise, (1990), öğretmenlerin rehberliği tanımlarında ortak bir anlayışa sahip olduklarını ve öğretmenlerin okullarda rehberlik hizmetlerinin, rehberlik uzmanları tarafından yürütülmesi kanaatinde birleştiklerini tespit etmiştir. Soykatırcı (2004), öğrencilerin cinsiyeti, ailelerinin gelir ve eğitim düzeyinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine bakış açıları değiştirmediğini; Gençdoğan ve Onur (2006), öğrencilerin rehberlik servisine en çok ailevi sorunlar, arkadaş ilişkileri, verimli ders çalışma yolları, kişisel sorunlar, sınav kaygısı, okul başarısızlığı, öğretmenlerle sorunlar, karşı cinsle ilişkiler ve tercih belirleme konularında başvurduklarını saptamışlardır.

Türkiye'de konuya ilişkin yapılan çalışmalar, rehberlik servisinden beklentilerin zaman içinde değiştiğini, bu değişimin rehberlik faaliyetlerinde yeni problemleri ortaya çıkardığını; değişen okul içinde değişen rehberlik faaliyetlerinin değişik ve yeni sorun alanlarını da beraberinde getirdiğini göstermektedir. Ancak tüm bu çalışmalar, halen okullarda rehberlik faaliyetlerindeki beklentilerin tam olarak nelerden etkilendiğini netleştirememiştir.

Bu çalışma, genel ve meslek liselerindeki öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin neler olduğunu saptamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda araştırma temel problem olarak, ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin değişip

değişmediğine odaklanmakta; bu beklentilerin öğretmen ve yöneticilerin cinsiyetleri, çalıştıkları okul türü ve mesleklerindeki kıdemlerinden etkilenip etkilenmediğini ayrıca öğrenci cinsiyetinin ve öğrencilerin okuduğu okul türünün onların beklenti düzeylerinde bir etkisinin olup olmadığını incelemektedir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2. 1. Araştırma Modeli

Araştırma betimsel tarama modelidir. Tarama modelleri, geçmişteki veya mevcut durumu olduğu gibi betimlemeye çalışan bir araştırma çeşididir. Bu çalışmada olayı değiştirme ve etkileme çabasına girilmez. Olay veya birey olduğu gibi gözlemlenir (Karasar, 1999: 77). Bu tür araştırmalar belli bir evrende araştırılması istenen karakteristiklerin ne kadar sıklıkta bulunduğunu; bunların sayım ve dökümünü ortaya koymaya çalışır (Aziz, 1994: 28).

2. 2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Erzurum il merkezindeki liselerde işgören; öğrenci, öğretmen ve yöneticilerdir. Araştırmanın örneklemini, Erzurum ilindeki sekiz eğitim bölgesinde yer alan 8 farklı lisedeki yansız örnekleme metodu ile seçilen 99 öğretmen, 20 okul yöneticisi ve 10. sınıfta öğrenim gören 261 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin okul ve cinsiyet durumlarına göre dağılımı Şekil 1'de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Şekil -1 Araştırma Kapsamına Giren Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Okul ve Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımı

2. 3. Veri Toplama Aracı

Gruplar	Cinsiyet	N	%	Cumhu riyet Lisesi	Şük rü Paş a Lise si	Ziy a Gök alp Lise si	İM KB Lise si	Kaz ım Kar abe kir EM L	Adn an Me nder es Lise si	İmam Hatip Lisesi	Atatürk Lisesi
Yöneticiler	Kadın	1	5	-	1	-	-	-	-	-	-
	Erkek	19	95	2	2	3	1	3	3	4	1
Öğretmenler	Kadın	27	27,3	3	1	4	4	3	4	6	2
	Erkek	72	72,7	7	11	8	7	8	6	16	9
Öğrenciler	Kadın	115	44,1	8	26	12	14	6	19	15	15
	Erkek	146	55,9	18	9	11	18	16	11	32	31
Toplam		380		38	50	38	44	36	43	73	58

Araştırmada veri toplama aracı olarak, benzer araştırmalarda kullanılan anket sorularının bazı maddeleri de dikkate alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen “psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentiler” anketi kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde öğrenci, öğretmen ve yöneticilerle ilgili kişisel bilgiler (sosyo-demografik özellikler), ikinci bölümde ise öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerini cevap arayan sorular bulunmaktadır. Anket geliştirilirken öncelikle kaynak taraması yapılarak benzer çalışmalarda anket soruları incelenmiş daha sonra anket soruları hazırlanarak uzman görüşüne başvurulmuştur. Kaynak taraması ve uzman görüşünden sonra 50 maddeli Likert tipi soru formları hazırlanmıştır.

Ankette, psikolojik danışma ve rehberlik hizmet alanlarıyla ilgili 44 ve rehber öğretmenin yapmaması gereken faaliyetlerle ilgili olarak 6 soru yer almaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmet alanları maddeleri oluşturulurken; psikolojik danışma, alıştırma (oryantasyon), bireyi tanıma, müşavirlik (konsültasyon), bilgi toplama, araştırma- değerlendirme, yerleştirme, çevre ve veli ile ilişkiler, izleme hizmetleri, eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetleri temel alanlar olarak belirlenmiş ve soruların bu alanlardaki beklentileri değerlendirebilecek nitelikte olmasına özen gösterilmiştir. Anket soruları 5’li Likert türüne göre 1’den 5’e doğru puan üzerinden değerlendirilmiştir.

2. 4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan anket uygulamaları 2006-2007 eğitim-öğretim yılı mayıs ayı içerisinde yapılmış, verilerin analizinde SPSS 10. 0. 1 paket programı kullanılmış elde edilen veriler t testi, tek yönlü varyans ve LSD Post Hoc testiyle çözümlenmiştir. Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerini belirlemek için tek yönlü varyans analizi, bu sonuçlarında anlamlı olup olmadığını tespit etmek için de LSD Post Hoc testi yapılmıştır. Bu teknikler ikiden fazla gruplar arası karşılaştırmalarda kullanıldığı için seçilmiştir. “T” testinin kullanılmasının nedeni ise iki grup arasındaki karşılaştırmalara imkân tanınmasıdır.

3. BULGULAR ve YORUM

Çalışmada ele alınan problemlere ilişkin elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar altı alt başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Araştırmada temel problem olarak ele alınan ‘genel ve meslek liselerindeki öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını’ belirlemek için, bu gruplara uygulanan ölçekten aldıkları puanların \bar{X} ve S. S değerleri hesaplanmış, sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Genel ve Meslek Liselerindeki Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklenti Düzeylerine İlişkin \bar{X} ve S. S Değerleri

Gruplar	N	\bar{X}	S. S.
Öğrenciler	261	196, 41	23, 71
Öğretmenler	99	202, 01	14, 77
Yöneticiler	20	207, 30	17, 88
Toplam	380	198, 45	21, 63

Tablo 1'de öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin ortalamaları arasında farklılık bulunduğu; yöneticilerin ortalama puanlarının öğretmen ve öğrencilerden, öğretmenlerin ortalama puanlarının ise öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır.

Tablo 2: Genel ve Meslek Liselerindeki Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklenti Düzeylerine İlişkin Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S. D.	Kareler Ortalaması	f	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	3893, 97	2	1946, 98	4, 23	, 01
Grup İçi	172069, 64	374	460, 07		
Toplam	175963, 61	376			

$p < 0. 05$

Tek yönlü varyans analizi sonuçları öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermiş, bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun saptanması için varyans sonuçlarına LSD Post Hoc Testi uygulanmıştır.

LSD Post Hoc Testi sonucunda gerek yöneticilerin, gerekse öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin öğrencilerden ($p < 0. 05$ önem düzeyinde) farklılaştığı; yöneticilerle öğretmenlerin beklenti düzeyleri arasında ise bir fark saptanamadığı tespit edilmiştir. Buna göre genel ve meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin beklenti düzeylerinin yönetici ve öğretmenlerden daha düşük olduğu gözlenmiştir.

Bu bulgu Onur (1997)'un, farklı rehberlik hizmet alanlarında yönetici, öğretmen ve öğrencilerin beklentilerinin de farklılaştığını bulgusuyla örtüşmektedir. Ancak, Tathoğlu (1999)'nun öğretmenlerin ve müdür yardımcılarının rehberlik hizmetlerinden daha fazla beklenti içinde olduklarını, okul müdürlerinin ise daha düşük beklentiye sahip olduklarını saptayan araştırma bulgularıyla çelişmektedir.

Okul yöneticilerinin, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin yüksek olmasının sebebi; bu hizmetlerin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için, gereken fiziksel şartları, uygun çalışma ortamını ve kullanılacak araç ve gereci yöneticilerin sağlaması nedeniyle konuyla ilgili detaylara sahip olmasına bağlanabilir. Ayrıca okul müdürünün psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yürütme komisyonuna başkanlık etmesi ve rehber öğretmenlerin okulda eğitim öğretimle ilgili sorunların çözümüne katkı sağlaması okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin artmasına yol açmış olabilir.

Öğretmenlerin beklentilerinin öğrencilerden yüksek olmasının nedenini, rehberlik hizmetlerine verilen önemin artmasına ve bu hizmetleri yürütmede öğretmenin giderek daha fazla işin içine çekilmesine bağlamak mümkündür. Öğrenci beklentilerin düşüklüğü ise, öğrencilerin rehberlik hizmetlerini yeterli kadar tanımamasına ve bu hizmetlerin olumlu sonuçlarının öğrencilere yeterli kadar taşınmamış olmasına bağlanabilir.

2. Bu çalışmada, genel ve meslek liselerinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin cinsiyetlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini etkileyip etkilemediği de bir problem olarak ele alınmış, bunu belirlemek için, öğretmen ve yöneticilerin uygulanan ölçekten aldıkları puanların \bar{X} , S. S ve t değeri sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Genel ve Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyetlerine İlişkin \bar{X} , S. S ve T Değerleri

Cinsiyet	N	\bar{X}	S. S	t	Önem Düzeyi
Erkek	91	201, 61	15, 56	-1, 65	, 10
Kadın	28	207, 07	14, 29		

p>0. 05

Gruplar arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek için yapılan t testi sonucunda; öğretmen ve yöneticilerin cinsiyetleri ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında fark saptanamamıştır. Bu bulgu Özdemir (1991)'in öğretmenlerin cinsiyetinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerini etkilemediğini saptadığı araştırmasıyla paralellik göstermektedir. Keza, Teker (2003)'in öğretmenlerin rehberlik servisinin görevleri konusundaki bilinçlilik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı ve Gültekin(2005)'in ilköğretim okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin farklı cinsiyette oluşunun, rehber öğretmenlerin görevlerini

yerine getirme düzeylerine ilişkin algılarını etkilemediği bulgularıyla da örtüşmektedir. Ancak, Balcı (1990)'nın rehberlik hizmetlerinden kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha çok beklenti içinde olduklarını ve Öztürk(1999)'ün ise, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre rehberlik hizmetlerini algılama düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptadığı bulgularla çelişmektedir. Dolayısı ile cinsiyet ve rehberlik hizmetlerinden beklentiler arasında doğrudan bir ilişki kurmak mümkün gözükmemektedir.

Araştırmalar da cinsiyet değişkeni ile rehberlik hizmetlerine atfedilen anlamlar arasında farklı sonuçların çıkmasının nedenini psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerindeki gelişmelerin artması, toplumdaki sosyo –ekonomik değişmeler ile teknolojik ilerlemenin ruh sağlığını etkilemesi olarak görülebilir. Ayrıca araştırmaların farklı illerde yapılması ve rehberlik servisinin yaptığı çalışmalarda araştırma sonuçlarının farklı çıkmasını etkilemiş olabilir.

Diğer çalışmalarda ulaşılan sonuçlar cinsiyet ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentiler arasında öğretmen ve yöneticilerin rehberlik dersi, hizmet içi eğitim formasyonu alıp almamasına ve bireylerin geçirdikleri yaşantılara göre değişmektedir.

Bu çalışmada, genel ve meslek liselerinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin cinsiyetlerinin, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini etkilememe sebepleri; öğrencilerin sorunlarının çözümünde ortak bir anlayışa sahip olmalarına ve her iki cinsiyetin de rehberlik alanında bilinçliliğinin benzer biçimde yükseldiğine bağlanmıştır.

3. Genel ve meslek liselerinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin görev yaptıkları okul türü, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini etkilemekte midir? sorusuna cevap bulmak için, öğretmen ve yöneticilerin çalıştıkları okul türlerine göre ölçekten aldıkları puanların \bar{X} , S. S ve t değeri hesaplanmış, sonuçlar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Genel ve Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmen ve Yöneticilerin Görev Yaptıkları Okul Türüne İlişkin \bar{X} , S. S ve T Değerleri

Okul Türü	N	\bar{X}	S. S.	t	Önem Düzeyi
Genel Lise	79	203, 15	15, 48	, 25	, 80
Meslek Lisesi	40	202, 40	15, 37		

p>0. 05

Yapılan t test analizine göre, genel ve meslek liselerinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin görev yaptıkları okul türü ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında fark olmadığı

bulgulanmıştır. Bu bulgu, Öztürk (1999)'ün Endüstri Meslek Lisesinde çalışan öğretmenlerin genel liseler de çalışan öğretmenlere göre rehberlik hizmetlerini algılamalarının daha yüksek olduğunu saptadığı çalışmasındaki bulguyla örtüşmemektedir. Öğretmen beklentilerini etkileyen farklı ve daha güçlü faktörlerin var olabileceği ve sadece çalışılan okul türünün rehberlik hizmetlerinden beklentiye etkileme gücüne sahip olamayabileceği anlaşılmaktadır.

4. Genel ve meslek liselerinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin mesleki kıdemleri ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için, kendilerine uygulanan ölçekten aldıkları puanlar üzerinde yapılan istatistiksel işlemlere ilişkin veriler Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: Genel ve Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmen ve Yöneticilerin Mesleki Kıdemlerine İlişkin \bar{X} ve S. S Değerleri

Gruplar	N	\bar{X}	S. S
1-5 Yıl	23	202, 60	13, 42
6-10 Yıl	37	205, 51	16, 70
11-15 Yıl	22	200, 86	14, 15
16-+ Yıl	37	201, 67	16, 09
Toplam	119	202, 89	15, 39

Öğretmen ve yöneticilerin mesleki kıdemleri ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında farklılık olduğu; mesleki kıdemleri 6-10 yıl olan öğretmen ve yöneticilerin ortalama puanlarının en yüksek, mesleki kıdemi 11-15 yıl olan öğretmen ve yöneticilerin ortalama puanlarının ise en düşük olduğu gözlenmektedir. Bu farklılığın anlamlılığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 6'daki gibidir.

Tablo 6: Genel ve Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmen ve Yöneticilerin Mesleki Kıdemleri İlişkin Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S. D.	Kareler Ortalaması	f	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	401, 36	3	133, 79	, 55	, 64
Grup İçi	27547, 42	115	239, 54		
Toplam	27948, 79	118			

$p > 0. 05$

Grup ortalamaları birbirinden farklı olsa da yapılan varyans analizi sonucunda; bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, yani, mesleki kıdemin genel ve meslek liselerinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini etkilemediği

saptanmıştır. Benzer bulgu Özdemir (1991)'in yaptığı araştırmada da ortaya konuşmuştur. Bu bulgu, Gültekin (2005)'in çalışmasında rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ilköğretim okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin algılarını onların mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini saptayan bulguyla da paraleldir. Ancak, Kepçeoğlu (1974)'nin öğretmenlerden hizmet yılı fazla olanların rehberlik anlayışlarının daha olumlu olduğu, Deniz (1993)'in, hizmet süresi 6-10 yıl olan yöneticilerin, 0-5 yıl olanlardan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin beklentilerinin daha yüksek olduğu ve Teker (2003)'in, 11-15 yıl arasında görev yapan idareci ve öğretmenlerin rehberlik servisinin görevleri konusunda bilinçlilik düzeyinin en yüksek grup olduğu çalışmalarındaki bulgularla örtüşmemektedir.

5. Genel ve meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin cinsiyetlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek için, ölçekten aldıkları puanların analizine ilişkin sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Genel ve Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin \bar{X} , S. S ve T Değerleri

Cinsiyet	N	\bar{X}	S. S.	t	Önem Düzeyi
Erkekler	146	193, 34	26, 31	-2, 33	, 02
Kızlar	115	200, 22	19, 46		

p<0. 05

Yapılan t testi analizi sonucuna göre; genel ve meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin cinsiyetleri ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında p<0. 05 anlam düzeyinde bir fark bulunduğu, kızların erkeklere göre, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, Özdemir (1991)'in yaptığı araştırma ile paralellik göstermekte, ancak Soykatırcı(2004)'nın öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine bakış açılarının cinsiyete göre farklılık göstermediği şeklindeki bulgularıyla çelişmektedir.

Kız öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin yüksek çıkmasını; kız öğrencilerin daha duygusal olmaları nedeniyle duygusal sorunlarında rehberlik hizmetlerinden daha fazla görev beklemeleriyle; yine özellikle Türkiye koşullarında çalışmayan kadının bağımlılığı konusunda artan bilinçlilikleri ve ancak okullaşarak bir meslek edinmeleri durumunda

geleceklerini daha rahat inşa edeceklerine olan inançlarıyla mesleki rehberlik faaliyetlerini daha fazla önemsemeleriyle açıklamak mümkündür

6. Genel ve meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Genel ve Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklenti Düzeylerine İlişkin \bar{X} , S. S ve T Değerleri

Okul Türü	N	\bar{X}	S. S.	t	Önem Düzeyi
Genel Liseler	192	198, 18	22, 46	2, 03	, 04
Meslek Liseleri	69	191, 35	26, 51		

$p < 0.05$

Yapılan analizde, genel lisede öğrenim gören öğrencilerin meslek liselerine göre, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Tatlıoğlu (1999)'da çalışmasında benzer bulgular elde etmiştir. Tatlıoğlu'na göre, Ticaret Lisesi, Anadolu Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi ve Genel Lise öğrencilerinin rehberlik hizmetlerinden beklentileri İmam Hatip Lisesi, Süper Lise, Teknik Lise ve Kız Meslek Lisesi öğrencilerinden daha yüksektir.

Genel liselerdeki öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin daha yüksek olmasının sebebi, bu öğrencilerin ÖSS merkezli eğitim hedeflemeleri nedeniyle, ÖSS hazırlık sürecinde mesleki konularda daha fazla bilgilenmeye ihtiyaç duymaları, çalışma alışkanlık ve becerilerini geliştirme konusunda daha istekli davranma eğilimine girdiklerine bağlanabilir.

4. Sonuç

1. Bu araştırma sonucunda genel ve meslek liselerindeki öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Buna göre, yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri öğretmen ve öğrencilerden daha yüksektir. Öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri ise öğrencilerden daha yüksektir. Yöneticilerle öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında ise bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgusu rehberlik hizmetlerinin geleceği için umut vericidir. Çünkü yöneticilerin

beklenti düzeyinin yüksekliği öğretmen ve öğrenciyi bu hizmet alanına giderek daha fazla çekecek ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin okullarda daha etkin hale gelmesine yol açabilecektir.

2. Genel ve meslek liselerinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin farklı özellikleri ile rehberlik beklenti düzeyleri arasındaki sonuçlara bakıldığında; cinsiyet, okul türü ve mesleki kıdemin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini etkilemediği görülmüştür.

3. Araştırmada, öğrencilerin cinsiyetleri ve genel ve meslek liselerinde öğrenim görmeleri ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında anlamlı farklar olduğu saptanmıştır. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilerden, genel liselerin meslek liselerinden, rehberlik hizmetlerinden daha çok beklenti içinde oldukları söylenebilir.

5. Öneriler

1. Bu araştırma, kent merkezinde farklı bölgelerde olan, genel ve meslek liselerini kapsayan bir çalışmadır. Elde edilen bulguların daha geniş kesimlere yordanabilmesi için, konuyla ilgili örneğin ilçe ya da belde ortaöğretim kurumlarında yeni çalışmalar yapılabilir. Keza, ülkemizde farklı programlara göre eğitim veren birçok lise türü bulunmaktadır. Bu liselerde öğrenim gören öğrenciler ile görev yapan öğretmen ve yöneticilerin rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin belirlenmesi okullardaki rehberlik çalışmalarının verimini arttırabilecektir.

2. Öğrencilerin rehberlik faaliyetleriyle ilgili beklentilerinin düşük olması, 21. yüzyılda okulların vazgeçilmez unsuru haline dönüşen rehberlik servislerinin öğrencilere yeteri kadar tanıtılmadığına ya da tanıtılmış olsa bile öğrencilerin bu servislerden tam olarak neler bekleyeceğini bilemediklerine bağlanmıştır. Öğrencilerin rehberlik servislerinden beklentilerinin düşüklüğüyle ilgili farklı çalışmalara gidilmesi bu hizmetlerin yürütülmesinde öğrenci doyumunu arttıran çabaların yaygınlaşmasına kaynaklık edebilir.

KAYNAKÇA

ADA, Ş. (1990). "Trabzon İli Ortaöğretim Okullarında Yürütülmekte Olan Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirmesi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

AZİZ, A. (1994). "Araştırma Yöntemleri Teknikleri ve İletişim", Turhan Kitabevi, Ankara.

BALCI, S. (1990). "Meslek Liselerinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.

- BEESELEY, D.** (2004). "Teachers' Perceptions of School Counselor Effectiveness: Collaboration for Student Success", *Education*, Vol. 125, Issue 2. Winter p. 259-270, USA.
- DENİZ, Z.** (1993). "Liselerdeki Yönetici, Sınıf Öğretmeni ve Ders Öğretmenlerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Malatya.
- FOX, C. L & BUTLER, I.** (2007). "If You Don't Want to Tell Anyone Else You Can Tell Her: Young People's Views on School Counselling", *British Journal of Guidance Counselling*, Vol. 35, No:1, February, p. 97-114, England.
- GENÇDOĞAN, B & ONUR, M.** (2006). "Öğretmenlerin Rehberlik Etkinliklerinin Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 13, Erzurum.
- GIBSON, R. L.** (1962). "Pupil Opinion of High School Guidance Programs", *Personnel and Guidance Journal*, 40, p. 453-457, USA. (Çeviren Görkem, N.). (1985). Öğrencilerin Rehberlik Uzmanından Gördükleri Hizmetlerle Bekledikleri Hizmetler Arasındaki Fark, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- GÜLTEKİN, Ü. T.** (2005). "Rehber Öğretmenlerin Görevlerini Yerine Getirme Düzeyleri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- KARASAR, N.** (2000). "Bilimsel Araştırma Yöntemi", Nobel Yayınları, Ankara.
- KEPÇEOĞLU, M.** (1974). "Orta Dereceli Okullardaki Görevli Yönetici, Öğretmen, Rehberlik Uzmanı ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Anlayışlarını Benimseyip Karşılaştırılması ve Aralarındaki Farkların Ortaya Çıkarılması", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- İŞTAHLI, B.** (2005). "Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Eğitimdeki Önemi", Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tezsiz Yüksek Lisans Programı Seminer Dersi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- ONUR, M.** (1997). "Giresun İli Merkez Lisesi Yönetici, Öğretmen ve Öğrencilerin Rehberlik Anlayışlarının İncelenmesi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- ÖZDEMİR, İ. E.** (1991). "Bazı Değişkenleri Liselerdeki Öğretmen, Danışman ve Yöneticilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilerine Etkisi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ÖZTÜRK, A.** (1999). "Lise Öğretmenlerinin Rehberlik Hizmetlerini Algılama Düzeyleri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- REMLEY, T. P & ALBRİGHT, P. L.** (1988). "Expectations for Middle School Counselors: Views of Students, Teachers, Principal and Parents", *The School Counselor*, Mar. 35, 4, p. 290-296, USA. (Çeviren, Özdemir, İ. E.). (1991). "Bazı Değişkenleri Liselerdeki

- Öğretmen, Danışman ve Yöneticilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilerine Etkisi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- PİŞKİN, M.** (1989). “Orta Dereceli Okullarda Görevli Yönetici, Öğretmen ve Danışmanların İdeal ve Gerçek Danışmanlık Görev Algıları”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- SUNDİN, K.** (2005). “Developmental Guidance Program Needs as Perceived by Students and staff at Falls High School in International Falls, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), The Graduate School University of Wisconsin –Stout, USA.
- SCHEEL, M. J & GONZALES, J.** (2007). “An Investigation of a Model of Academic Motivation for School Counseling”, *Professional School Counseling*, Vol. 11, Issue 1, p49-56, USA.
- SOYKATIRCI, M.** (2004). “Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Okullardaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Bakış Açıları”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- TATLIOĞLU, K.** (1999). “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisinden Beklentiler Üzerine Bir Araştırma”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- TEKER, H.** (2003). “Okul İdarecileri ve Öğretmenlerinin Okul Rehberlik Servisinin Görevleri Konusundaki Bilinçlilik Düzeylerinin Belirlenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

**ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL CONSULTATION AND GUIDANCE
SERVICES EXPECTATION LEVELS' OF THE STUDENTS, TEACHERS AND
DIRECTORS IN GENERAL AND VOCATIONAL HIGHS**

SUMMARY

This research was conducted in order to determine the levels expectation of the general and vocational highs students, teachers and directors about psychological consultation and guidance services. In this context, the survey basis of problem was focused whether in highs students', teachers' and directors' expectation levels' from guidance services change or not.

In Turkey, the studies which are related to this subject, show that the expectations from the guidance services have been changed in time; these changings in guidance activities have brought out new problems. But all these studies, still couldn't make clear what are influenced guidance activities at school.

The study was conducted in the schools located in 8 educational district in the city centre of Erzurum province in 2006-2007 school year. The sample groups of the study consisted of 99 teachers, 20 directors and 261 10th grade students who were selected from the mentioned schools by impartial sampling method. The survey's data collected by the survey of the expectations from the psychological consultation and guidance services which was developed by researcher. The collected data was then analysed by using a statistics program named SPSS.

Research results have put forward that the managers levels expectation from the psychological consultation and guidance services are much higher than those of students and teachers; teachers general expectation levels' are higher than those of students; and there aren't any difference between managers and teachers.

In the school managers have high levels expectation from the psychological consultation and guidance services can be thought that the reason of that the managers have the details about the subject for to execute these facilities in a healthy way they provide the necessary physical conditions, suitable working place and the necessary equipment. It can be explain by the increasing the giving importance of the guidance facilities and to pulling the teachers more in this work to execute these facilities is the reason that the teachers' expectations are higher from the students'. In case the students' expectations'

loweness can be seen that the student don't know the guidance facilities enough and these facilities' positive results are not reached.

The result of the studies, were to point out levels expectation from guidance services the teachers and directors' gender, their school type and their professional experience. It can be thought that it is related to the students have a mutual understanding for solving problems, the rising of the consciousness of each demographics nearly in the same way and there can be different and stronger variables which effects the expectations why the different qualities of the teachers and directors don't effect the levels expectation form the psychological consultation and guidance services.

In the research, it is found that female students are in more levels expectation from the male students and general highs are in more expectations from the vocational highs.

The reasons that the female student's expectation levels are higher than male student's from psychological consultation and guidance services are that they are more emotional about the belief that they can construct their future and career guidance. The reasons that the general high student's expectation levels are higher than vocational high student's from psychological consultation and guidance services are that they need more information about professional subject and they behave more willing both in their studying habits and their talents.